

पठतु संस्कृतम् उत्तराणि

प्रवेशः

August 11, 2024

तृतीय-पाठः

Marks: 100

उत्तराणि

I सम्युक्त-अक्षराणि लिखत

(5 x 1 = 5)

- 1) ट् + र = ट्र
- 2) क् + त = क्त
- 3) द् + म = द्म
- 4) न् + न = न्न
- 5) श् + व = श्व

II इतरवचनद्वयं लिखत ।

(10 x 1 = 10)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
1)	कल्पते	कल्पेते	कल्पन्ते
2)	याचसे	याचेथे	याचध्वे
3)	मोदसे	मोदेथे	मोदध्वे
4)	लोके	लोकावहे	लोकामहे
5)	भाषे	भाषावहे	भाषामहे

III सङ्ख्यां लिखत ।

(5 x 1 = 5)

- 1) चतुस्त्रिंशत् - ३४
- 2) सप्तदश - १७
- 3) नवविंशतिः - २९
- 4) त्रिचत्वारिंशत् - ४३
- 5) पञ्चाशत् - ५०

IV सङ्ख्यानां संस्कृतपदं लिखत ।

(5 x 1 = 5)

- 1) 16 - षोडश
- 2) 33 - त्रयस्त्रिंशत्
- 3) 48 - अष्टचत्वारिंशत्
- 4) 37 - सप्तत्रिंशत्
- 5) 44 - चतुश्चत्वारिंशत्

V उचितपदं चित्वा लिखत ।

(5 x 1 = 5)

(पादोनसप्तवादने, नववादने, अद्य, श्वः, पञ्चवादने)

- 1) संस्कृतवर्गः नववादने अस्ति ।
- 2) अद्य शनिवासरः ।
- 3) रमेशः पञ्चवादने उत्तिष्ठति ।

- 4) दिनेशः पादोनसप्तवादने स्नानं करोति ।
5) श्वः कः वासरः अस्ति ?

VI रिक्तस्थानि पूरयत ।

(5 x 1 = 5)

- 1) अद्य बुधवासरः श्वः गुरुवासरः ।
2) परह्यः रविवासरः अद्य मङ्गलवासरः ।
3) श्वः मङ्गलवासरः प्रपरह्यः शनिवासरः ।
4) One Week सप्ताहः ।
5) Now इदानीम् ।

VII मेलयत ।

(5 x 1 = 5)

1) कुक्कुटः	फलानि इच्छति ।	4
2) अश्वः	प्रातःकाले शब्दं करोति ।	1
3) शुनकः	सन्देशं नयति ।	5
4) शुकः	वेगेन धावति ।	2
5) कपोतः	उच्चैः भषति ।	3

VIII संस्कृतपदं लिखत ।

(5 x 1 = 5)

- 1) Donkey – गर्दभः
- 2) Cat – बिडालः/मार्जारः
- 3) Rabbit – शशः
- 4) Calf – तर्णकः
- 5) Duck – कादम्बः

IX समयं लिखत ।

(5 x 1 = 5)

- 1) 8:00 – अष्टवादनम्
- 2) 9.45 – पादोनदशवादनम्
- 3) 3.15 – सपाद-त्रिवादनम्
- 4) 2.30 – सार्ध-द्विवादनम्
- 5) 11.45 – पादोन-द्वादशवादनम्

X यथानिर्देशं परिवर्तयत ।

(5 x 2 = 10)

- 1) देवाः त्रायन्ते (एकवचनम्)
देवः त्रायते ।
- 2) व्याघ्रः मांसं खादति (लङ्-लकारः)
व्याघ्रः मांसम् अखादत् ।

- 3) भिक्षुकः भिक्षां याचते (द्विवचनम्)
भिक्षुकौ भिक्षां याचेते ।
- 4) अहं वर्ते । (बहुवचनम्)
वयं वर्तामहे ।
- 5) त्वम् अपिबः (लट्-लकारः)
त्वं पिबसि ।

XI वाक्य-संशोधनं कुरुत ।

(5 x 1 = 5)

- 1) महिलाः गीतम् अगायत । महिलाः गीतम् अगायन्त ।
- 2) अहं चित्रं लिखामः । अहं चित्रं लिखामि ।
- 3) सञ्जनः देवाः अनमत् । सञ्जनः देवान् अनमत् ।
- 4) तत् फलानि मधुराणि सन्ति । तानि फलानि मधुराणि सन्ति ।
- 5) के अश्वाः धावति ? के अश्वाः धावन्ति ?

XII अधो दत्तानि पदानि उपयुज्य कथां पूरयत ।

(5 x 1 = 5)

(गायति, उपायं, वृक्षे, रोटिका, पतति)

एकस्य काकस्य मुखे _____ अस्ति। सः _____ उपविशति । एकः जम्बूकः तां
रोटिकां खादितुम् इच्छति । सः _____ चिन्तयति । सः वदति “त्वं सुन्दरः । तव गानम् अपि
मधुरम् । इदानीम् एकं गानं गाय ?” इति । काकः गर्वेण _____ । तदा तस्य मुखतः रोटिका
_____ । शृगालः रोटिकां खादित्वा सन्तोषेण धावति ।

- 1) रोटिका
- 2) वृक्षे
- 3) उपायं
- 4) गायति
- 5) पतति

XIII गद्यं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

(5 x 1 = 5)

मम गृहस्य समीपे एकं मन्दिरम् अस्ति । प्रतिदिनं भक्ताः मन्दिरम् आगच्छन्ति । अर्चकः देवं पूजयति, देवस्य मूर्तिं सम्यक् अलङ्करोति च । मन्दिरस्य पृष्ठतः गोशाला अपि अस्ति । मन्दिरम् आगत्य भक्ताः सन्तोषम् अनुभवन्ति ।

- १) गृहस्य समीपे किम् अस्ति ? .....
- २) कः पूजां करोति ? .....
- ३) के मन्दिरम् आगच्छन्ति ? .....
- ४) गोशाला कुत्र अस्ति ? .....
- ५) भक्ताः किम् अनुभवन्ति ? .....

- १) गृहस्य समीपे एकं मन्दिरम् अस्ति ।
- २) अर्चकः पूजां करोति ।
- ३) भक्ताः मन्दिरम् आगच्छन्ति ।
- ४) गोशाला मन्दिरस्य पृष्ठतः अस्ति ।
- ५) भक्ताः सन्तोषम् अनुभवन्ति ।

XIV सूक्तेः अर्थं लिखत । (2)

सोत्साहानां नास्त्यसाध्यं नराणाम् ।

There is nothing impossible for men who are energetic.

XV श्लोकस्य अर्थं लिखत । (3)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

We pray to Lord Vishnu, who wears white clothes and is shining like moon and who has four arms and a blissful face, to remove all obstacles.

XVI प्रहेलिकायाः अर्थं वर्णयित्वा उत्तरं लिखत (3)

सीमन्तिनीषु का शान्ता ? राजा कोऽभूत् गुणोत्तमः ?
विदुषां का सदा वन्द्या ? अत्रैवोक्तं, न बुध्यते ।

Who is tranquil minded among women? Who was the most virtuous king? What do the learned respect?

Answers to the three questions are hidden in the verse itself. Trace the same.

सीमन्तिनीषु का शान्ता ? सीता
राजा कोऽभूत् गुणोत्तमः ? रामः
विदुषां का सदा वन्द्या ? विद्या

XVII सुभाषितं पूरयित्वा अर्थं लिखत ।

(4)

न कश्चिदपि जानाति किं कस्य श्वो भविष्यति ।
अतः श्वः करणीयानि कुर्यादद्यैव बुद्धिमान् ॥

Nobody knows what will happen and to whom tomorrow. So a wise person should do today itself what is scheduled for tomorrow.

द्राक्षाफलानि आम्लानि ।

इदं वाक्यं “मूढकः जम्बूकः” इति कथातः स्वीकृतम् अस्ति ।

एकदा एकः जम्बूकः आहारार्थं वने भ्रमति । सः द्राक्षालतां द्राक्षाफलानि दृष्ट्वा “अद्य मम द्राक्षाफलानां भोजनम्” इति चिन्तयति । जम्बूकः पुनः पुनः उपरि उत्पतति । किन्तु द्राक्षाफलानि न प्राप्नोति । अतः कुपितः जम्बूकः “द्राक्षाफलानि आम्लानि” इति मनसि स्वस्थानं गच्छति ।

XIX संस्कृतेन उत्तरं लिखत ।

(10 x 1 = 10)

- 1) जम्बूकः आहारार्थं कुत्र अटति ?
जम्बूकः आहारार्थं वने अटति ।
- 2) जम्बूकः किं पश्यति ?
जम्बूकः द्राक्षालतां पश्यति ।
- 3) लतायां कानि सन्ति ?
लतायाम् अनेकानि द्राक्षाफलानि सन्ति ।
- 4) जम्बूकः किं वदति ?
जम्बूकः ‘द्राक्षाफलानि आम्लानि’ इति वदति ।

5) जम्बूकः किं चिन्तयति ?

जम्बूकः “अद्य मम द्राक्षाफलानां भोजनम्” इति चिन्तयति ।

6) कति पुराणानि सन्ति ? तानि कानि ?

१८ (18) पुराणानि सन्ति । तानि -

- i. मत्स्यपुराणम्
- ii. मार्कण्डेयपुराणम्
- iii. भागवतपुराणम्
- iv. भविष्यत्पुराणम्
- v. ब्रह्माण्डपुराणम्
- vi. ब्रह्मवैवर्तपुराणम्
- vii. ब्रह्मपुराणम्
- viii. वामनपुराणम्
- ix. वराहपुराणम्
- x. विष्णुपुराणम्
- xi. वायुपुराणम्
- xii. अग्निपुराणम्
- xiii. नारदपुराणम्
- xiv. पद्मपुराणम्
- xv. लिङ्गपुराणम्
- xvi. गरुडपुराणम्
- xvii. कूर्मपुराणम्
- xviii. स्कान्दपुराणम्

7) पञ्चशास्त्राणां नामानि लिखत ।

अलङ्कारशास्त्रम्

व्याकरणशास्त्रम्

तर्कशास्त्रम्

पूर्वमीमांसाशास्त्रम्

उत्तरमीमांसाशास्त्रम्

8) 'अष्टाध्यायी' इति ग्रन्थस्य रचयिता कः ?

पाणिनिः

9) 'ब्रह्मसूत्राणि' इति ग्रन्थस्य रचयिता कः ?

बादरायणः

10) पतञ्जलिना रचितस्य ग्रन्थस्य नाम किम् ?

महाभाष्यम्